

חיות אקזוטיות- חמוסים

דר' עמיר מאורר
DVM, MRCVS

קורס סיוע וטרינרי – מגן דוד ירוק

חיות אקזוטיות

מה זה חיות אקזוטיות?
כל בע"ח שאיננו חית משק או כלב/חתול...

זוחלים

ציפורים

מכרסמים

ארנבונים

!...

חמוס

בעברית: חמוס
באנגלית Ferret
שם לטיני *Mustela putorius furo*
יונק, טורף Carnivora!
לא קרוב בכלל למכרסמים!
שייכים למשפחת המוסטלידה: קרובים לסמור, ולחרפן.
המשותף: זוג שקים אנליים שמייצרים ריח חריף.
מוחזקים בשבי אלפי שנים, שימשו לציד. אין חמוסים בטבע!
פופולריות בעלייה- ארה"ב, אירופה, ישראל.

3

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

חמוס

וריאציות שונות של צבעי הפרווה:
סייבל Sable- מסיכה חומה.
אלבינו Albino- נטולי פיגמנט, "עיניים אדומות."
כולם נולדים לבנים, צבע תוך שבוע.
הכלאות ומוטציות רבות

4

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

חמוס

נתונים בסיסיים:

משקל בוגר: זכר 0.8-3 קג' נקבה 0.7-1 קג'

- אורך חיים: 5-8 שנים
- טמפ' (רקט'): C37.8-40
- נשימה: 33-36/דקה
- קצב לב: 225 פעימות בדקה

נתונים בסיסיים - חמוס

אופי: מאד סקרנים, מאד פעילים,
מתחפרים, עקשנים, נועזים. מתכרבלים
ואוהבים

החתמה מגיל צעיר חשובה
סירוס (עיקור)

חמוס

מה נחוץ לגידול חמוס?

- מזון
- מים- בקבוק גדול
- כלוב גדול
- ארגז שרותים- פתח נמוך
- "שק שינה"
- ניקיון יומי
- טיפול וטרינרי בסיסי: חיסונים, תילועים, טפילים חיצוניים.
- לאבטח את הבית - Think ferret!

7

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

סקרנות הרגה את ה?

תאונות נפוצות:

- נעילה בתוך ארונות, מייבש כביסה
- טביעה באסלה
- נפילה מחלון פתוח
- התחשמלות
- כניסה לתעלה צרה מדי (איוורור)
- בריחה מהבית: כלב/חתול/מכונית.
- מכת חום

8

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

חמוס

עם מסתדר החמוס?

- בד"כ מסתדרים היטב עם חמוסים אחרים.
- ילדים עדינים(!?) או להשתמש בחמוס עדין (בן שנה+) תמיד תחת השגחה- לטובת כולם
- חלק מהכלבים/ חלק מהחתולים- לא מומלץ ותמיד תחת השגחה.
- לא עם ציפורים, מכרסמים!

חמוס

מוזרויות של חמוסים:

- שינה עמוקה מאדZZZZZZZZzzzzzzzzzz
- רעידות- בד"כ סימן לשמחה
- ישנים בפוזות מוזרות; "ערימת חמוסים"
- "ניגוב ישבן"- בעיות רפואיות נדירות

חמוס

סיבות לנשיכות:

- חמוס צעיר מאד- מה מזון ומה לא?
- תגובת פחד- מקמר את הגב, שערות מזדקרות, פה פתוח, נשיפה ולפעמים גם שחרור שקים אנליים.
- משחק- בד"כ בחמוסים צעירים.

מומלץ להרגיל חמוסים מגיל צעיר מאד למגע אדם ושנשיכות אינן מותרות!

11

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

חמוס - תזונה

קרניבור אמיתי (אוכל בשר). מערכת עיכול פשוטה ומהירה.

צריכים פחמימות פשוטות בכמות קטנה, הרבה חלבון, הרבה שומן, הרבה ויטמינים ומינרלים.

לא לתת בשר נא! לא לתת מזון כלבים!

לתת מזון חתולים איכותי רק אם אין ברירה!

רצוי: מזון חמוסים: לצעירים ולמבוגרים.

מזון זמין 24 שעות ביממה.

12

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

חמוס -תזונה

החמוס לא צריך צ'ופרים – הבעלים שלו בד"כ כן...
צ'ופרים מותרים:

- מעט צימוקים
 - מעט בננה
 - משחת נוטריקל
 - צ'ופרים לחתולים
- אסור/לא מומלץ: מוצרי חלב, סוכרים, קפה, מלח,
אלכוהול...

חמוס

צעצועים בטוחים:

- ערסל
- חבל דנטלי של כלבים
- צינורות PVC
- כדורים גדולים
- שקיות נייר
- קופסאות קרטון
- חמוסים
- קערת מים

חמוס – אילוף?

- פקודת "אלי..."
- אילוף בסיסי (צרכים)
 - פתח נמוך
 - מעט מצע (חול)
 - חול ללא בושם וללא אבק

חמוס – טיפול שוטף

- נשירת שיער (אביב, סתיו) –
להבריש
- רחצה/חפיפה- מעט, שמפו
חמוסים? דרמפט
- ניקוי אזניים- ריסון, תכשיר
מתאים
- קיצוץ ציפורנים

חמוס – טיפול וטרינרי

- חיסונים: כלבלבת- הכרחי- מחלה קטלנית לחמוס כלבת- הכרחי אם בא במגע עם מטופל מחלה קטלנית לחמוס ולאדם!
תגובות אלרגיות לחיסונים!!
כלבלבת: 6, 10, 14 שבועות + זריקת דחף פעם בשנה.
כלבת: לא חובה בחוק, 3 חודשים+. דחף פעם בשנה.
- טיפול נגד פרעושים: פרונטליין, אדוונטג', פרוגרם
- טיפול נגד תולעי מעיים
- טיפולי שיניים

17

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

חמוס – עיקור/סירוס

עיקור חמוסה-
הכרחי לחמוסה שאינה מזדווגת באופן קבוע.
ביוץ מותנה: אם אין זיווג- אסטרוגן נשאר גבוה- יחום ממשיך, הקרחה סימטרית, איבר מין מוגדל-
אנמיה אפלסטית.
סירוס חמוס-
למניעת אגרסיביות, למניעת "ריח גוף" ושמנוניות בעור.

18

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

חמוס – עיקור/סירוס

איבר מין מוגדל בנקבה:

נראה זהה ב:

*יחום נורמלי (לא מעוקרת)

*יחום ממושך, ללא הזדווגות

*עיקור לא מוצלח (שארית שחלה)

*גידול בבלוטת האדרנל

חמוס – עיקור/סירוס

בארה"ב סירוס/עיקור/הסרת שקים אנליים בגיל
צעיר מאד (מס' שבועות).

באירופה- בגיל מבוגר יותר.

שכיחות סרטן גבוהה יותר בארה"ב.....מחקר!!!

טשטוש/הרדמה כללית של חמוסים

- צום של 6-8 שעות- ללא מזון.
- טשטוש ע"י מדטומידין (דומיטור)- הפיכה ע"י אטיפמזול (אנטיסדן).
- הרדמה כללית- ע"י גאז הרדמה איזופלוראן דרך טובוס.
- חימום בזמן ניתוח ועד התאוששות מלאה.
- ארוחה קטנה מיד אחרי הניתוח (נוטריקל/AD).
- שילובים נוספים להרדמה כללית בהזרקה.

21

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

חמוס – הסרת שקים אנליים

=בלוטות ריח = בלוטות אנליות...
שני שקיקים שנמצאים משני צידי פי הטבעת. מכילים הפרשה בעלת ריח חריף.
באופן טבעי משמשים רק בזמן פחד/בהלה.
גם כלב וגם חתול משתמשים בשקים האנליים.
חשוב כאמצעי הגנה והרתעה!
הסרת שקים אנליים בניתוח עלולה להסתבך = חוסר שליטה במתן צרכים = המתת חסד.
נחשבת למיותרת והתעללות בבע"ח!
סירוס/עיקור מפחיתים את הריח ב%99

22

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

חמוס - רבייה

בגרות מינית: נקבה 4 חודש, זכר 6-8 חודש.
להרבות בגיל 8-12 חודשים.
עונת רבייה בעיקר באביב וקיץ. ריח גוף חזק
בשני המינים.
בסתיו וחורף האשכים קטנים יותר.
לחמוסה יש ביוץ מותנה- רק לאחר הזדווגות
יש שחרור של ביצית מהשחלה.

23

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

חמוס - רבייה

חמוסה מתייחמת: איבר המין מתנפח, הפרשה
מימית.

אם אין זיווג- היחום ממשיך, הקרחה סימטרית, איבר
מין מוגדל- אנמיה אפלסטית + נטיה לדימום.

הטיפול מצליח ברוב המקרים- עדיף למנוע ע"י עיקור
בגיל 6 חודשים מקסימום.

24

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

חמוס - רבייה

משך ההריון כ-42 יום
נולדים 10 צאצאים בממוצע (7-14)
במשקל של 8.5 גרם
נגמלים בגיל 6 שבועות במשקל של 200-400 ג'
אוכלים מזון מוצק מגיל 14-21 יום
הנקבה יכולה להתיחם ולהתרבות מיד.
לא מומלץ למגדל המתחיל עקב:
קניבליזם, זיהומי עטין, לא מניקות...

25

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

חמוס – מחלות נפוצות

- שפעת- בד"כ נדבקים מבני אדם.
- טפילים פנימיים --> שלשול
- אנמיה אפלסטית (לעקר!)
- קרדיות אזניים
- בליעת גוף זר
- כיב בקיבה
- סרטן! גם בגיל צעיר.

26

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

גידולים סרטניים של חמוסים

- גידולי אדרנל (בלוטת יותר הכליה)....
- גידולי עור...
- גידולים פנימיים: לימפנו(סרקו)מה, אינסולינומה...

27

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

מחלות זואונוטיות של חמוסים:

- שפעת- בד"כ נדבקים מבני אדם.
- (כלבת)
- טפילי מעיים (ג'ארדיה, קריפטוספורידיום)
- טפילים חיצוניים, פטרת העור
- חידקי מעיים: סלמונלה, קמפילובקטר, ליסטריה.
- (שחפת)

28

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

שוגר גליידר / כיסנאי

בעברית: כיסנאי או ? דואה מתוק ???

באנגלית Sugar glider

שם לטיני Petaurus breviceps

בקיצור: שוגר.

חית כיס: קרוב של קנגורו, אופוסום וומבאט.

לא קרוב בכלל למכרסמים!

במקור מאוסטרליה, ניו זילנד, טזמניה, גינאה
החדשה.

29

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

שוגר גליידר / כיסנאי

תכונות מיוחדות לחיות כיס:

מבנה מיוחד של מערכת הרבייה: הכיס, איברי מין
ממוזלגים, סינוס אורו-גניטלי.

סידור השיניים.

תקופת הריון קצרה ואחריה תקופה ארוכה בכיס: טמפ!

בטבע שוגרים חיים בלהקות: 7-12 פרטים.

לא לגדל יחיד! או לדאוג לו היטב לחברה ומשחקים!!!

פעילים בעיקר בלילה.

עיניים ואוזניים גדולות: ראייה חלשה.

30

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

שוגר גליידר / כיסנאי

- קרום דאיה: פטגיום patagium
- אורך גוף: 15-48 ס"מ כולל זנב!
- משקל: נקבה: 90-130 גרם זכר 115-160 גרם
- טמפ' (רקט'): C32
- אורך חיים: שבי: תאורטית 12-14 שנים (חצי בטבע)
- בלוטות ריח (סימון): זכר: על מצח (קרחת)
על החזה
- נקבה: בתוך הכיס.
- מבנה אצבעות מיוחד.
- בלהקה: זכרים עלולים לריב, ביחוד אם יש נקבה.

31

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

שוגר גליידר / כיסנאי

- כלוב:
- גבוה מאד: 1.8 מטר
- אורך: 1.8 מטר
- רוחב: 1.2 מטר
- ענפים בתוך הכלוב
- ערסל
- קופסת מסתור

32

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

שוגר גליידר - תזונה

בטבע: רוב השנה אוכלי חרקים, בחורף שרף עצים.
בטבע: כמעט ולא אוכלי פירות.
בבית: 50% פירות 50% חלבון סידן:זרחן 1:2
שילוב של (מזון חתול יבש?!), חרקים, ביצה קשה, פירות, ירקות, דבש, אבקת נקטר של לורי (תוכי). (יוגורט?).
תוספת ויטמינים וסידן. מים מינרלים מבקבוק.
ענפים של עץ אקליפטוס, אקציה.
צ'ופרים: חרקים, פירות, מעט בשר, ולדות עכברים.
לא להרשות לשוגר לברור: לגרר/לטחון ולערבב היטב.
לא לתת פירות יבשים, גרעיני חמניה, בוטנים, תערובת מכרסמים או תוכים!!!

33

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

שוגר גליידר רבייה

להרבות סביב 12 חודשים.
מתרבים כל השנה. בד"כ שני שגרים בשנה.
בד"כ: 2 שוגרים לשגר.
הריון: 16 יום – ~200 מג' משקל!!!
בכיס: 70 יום. פותחים עיניים אחרי 10 ימים.
גמילה: בגיל 3-4 חודשים.

34

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

שוגר גליידר / כיסנאי

דיגום דם: לא להכאיב- לא להלחיץ!
לשקול כל מקרה לגופו- שימוש בהרדמה כללית ??
וריד הזנב התחתון ventral coccygeal vein
וריד הפמורלי femoral vein וריד הזרוע cephalic vein
וריד הצוואר jugular vein

תרופות לפי מינונים מדויקים- לשקול המטופל על משקל
דיגיטלי מדויק.
עדיף להמנע משימוש באנטיביוטיקות שהורגות את חיידקי
המעיים הנחוצים (gram positive).

35

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

שוגר גליידר / כיסנאי

מחלות נפוצות:

- תזונה לקויה
- טפילי מעיים (ממים נגועים, מבע"ח, מבני אדם)
- סלמונלה- בכל הגילאים, יותר בצעירים
- חסימת מעיים (תזונה לקויה!!!)
- דלקת ריאות
- קטרקט

36

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

שוגר גליידר / כיסנאי

מחלות נפוצות- המשך:

- זיהומים פטריתיים- בעיקר בצעירים מאד- שגדלים כ-"האכלת יד"
- זיהומי עור, חלל הפה, זיהומי פאוץ' (שחפת)
- לא לשכוח: שוגר בודד = בעיות נפשיות !

37

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

שוגר גליידר / כיסנאי

עיקור/סירוס:

אפשרי: סירוס < עיקור (אנטומיה מסובכת).
הרדמה כללית: גאז איזופלוראן (עם חמצן) נחשב בטוח. להקפיד מאד על: שיכוך כאב- רגישים מאד (!) לכאב- זריקה כואבת/ התעוררות מניתוח עלולים להסתיים במוות.
חימום בזמן ואחרי ההרדמה.
חזרה לאכילה סדירה בהקדם (מתן נוזלים בהרדמה)

38

דר' עמיר מאורר 2005 (C)

שוגר גליידר / כיסנאי

סיכום:

- לא להחזיק שוגר בודד
- תמיד בכלוב גדול מאד
- לא להאכיל בגרעינים/אגוזים וכו'
- לעשות ש.ב היטב על התזונה
- אין צורך בחיסונים- בדיקה ראשונית (כולל בדיקת צואה) +שנתית מומלצת

תודה על ההקשבה!
להתראות בהרצאה הבאה

דר' עמיר מאורר
03-5516699
www.animal-hospital.org